

Prof. dr hab. Mirosław Ratkiewicz
Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Biologiczno-Chemiczny
Instytut Biologii
ul. Ciołkowskiego 1J
15-245 Białystok

Białystok, 13.05.2016 r.

Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego oraz dorobku naukowego, działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej oraz współpracy międzynarodowej dr Krzysztofa Stefaniaka

Niniejsza ocena osiągnięć dr Krzysztofa Stefaniaka została przeprowadzona na podstawie decyzji Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 04.04.2016 oraz dokumentacji przekazanej przez Pana Dyrektora Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie, dr hab. Sebastiana Tarcza. Otrzymane materiały umożliwiają przeprowadzenie oceny osiągnięć naukowo-badawczych, działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej i współpracy międzynarodowej dr K. Stefaniaka i są zgodne z wymogami Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

Sylwetka Habilitanta

Dr Krzysztof Stefaniak ukończył studia magisterskie i otrzymał tytuł magistra biologii na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego w 1986 roku. Stopień doktora nauk biologicznych uzyskał na ww. Wydziale w 2001 roku. Od 1984 roku do chwili obecnej pracuje w Instytucie Biologii Środowiskowej WNB UWroc., od 2002r. jako adiunkt. Zainteresowania naukowe Habilitanta dotyczą przede wszystkim paleozoologii, choć wykraczają one poza ten kierunek i od niedawna obejmują badania molekularne starodawnego DNA. Nie zabrakło też u Habilitanta zainteresowań czysto teriologicznych.

Ocena osiągnięcia naukowego

Jako podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego (w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r.; D. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.) dr Krzysztof Stefaniak przedstawia osiągnięcie naukowe w postaci anglojęzycznej monografii pod tytułem: „*Neogene and Quaternary Cervidae from Poland*”, która ukazała się

w roku 2015 jako książka wydana przez Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie (ISBN 978-83-61358-64-0).

Poruszana we wspomnianej powyżej książce, będącej jedno-autorskim osiągnięciem naukowym Habilitanta, problematyka badawcza dotyczy składu i zmian fauny jeleniowatych (Cervidae) w Polsce podczas Neogenu i Czwartorzędu. Habilitant – Autor książki analizując ponad 5000 szczątków kostnych z 72 stanowisk zidentyfikował trzy podrodziny, 16 rodzajów i 25 gatunków oraz podgatunków oraz prześledził zmiany ich występowania w czasie, wzajemną sukcesję w powiązaniu z zachodzącymi zmianami klimatu oraz w konsekwencji składu roślinności. Habilitant analizował także zmienność wielkości ciała. W przypadku prób z najmłodszego okresu, zaznaczony był także wpływ człowieka. Habilitant dokonał kompleksowej analizy i pełnego, dokumentacyjnego opisu dostępnych okazów, w tym pokusił się o weryfikację wcześniej niepoprawnie opisanych materiałów. Na pokreślenie zasługuje niezwykle staranne podejście habilitanta do analizowanego zagadnienia oraz wnikliwość i dokładność analiz. Habilitant słusznie zaznacza, że dotychczasowy stan wiedzy na temat jeleniowatych Neogenu i Czwartorzędu Polski był fragmentaryczny i w znacznym stopniu nieuporządkowany. Stąd przedstawiona książka – dzieło naukowe Habilitanta wypełnia istotną lukę w stanie wiedzy na powyższy temat.

Za cenne osiągnięcia Habilitanta uzyskane w postaci zawartości omawianej książki, stanowiącej znaczący wkład autora w rozwój dyscypliny naukowej biologii, w myśl art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r.; D. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm. uważam:

1. Zidentyfikowanie *Euprox furcatus* jako najwcześniejszych szczątków jeleniowatych (ze środkowego miocenu) w Polsce.
2. Wykazanie dla Pliocenu szczątków *Muntiacus*, *Praelaphus* i *Procapreolus* oraz jelenia olbrzymiego. Ważne są także opisane zmiany składu jeleniowatych w tym okresie w związku z ochłodzeniem klimatu.
3. Wykazanie znaczących zmian składu jeleniowatych Polski we wczesnym plejstocenie. Jest to jedyny okres, gdy w Polsce naturalnie występował rodzaj *Dama*. Dla tego okresu po raz pierwszy odnotowano w naszym kraju rodzaj *Capreolus*.
4. W środkowym plejstocenie udokumentowano występowanie w Polsce jelenia szlachetnego *Cervus elaphus*.
5. Zaznaczanie się wyraźnych różnic pomiędzy okresami glacialnymi i interglacjami w występowaniu jeleniowatych.

6. Pojawienie się łośia w interglacjale eemskim. Dokładny opis zmian fauny po ustąpieniu ostatniego zlodowacenia pokazuje, że jako pierwszy rekolonizuje obszary łoś, później jelen szlachetny i sarna. Z kolei renifer w tym czasie wycofuje się z Polski na północ Europy a wymiera jelen olbrzymi.
7. Pojawienie się człowieka daje widoczny wpływ na jeleniowate już od środkowego paleolitu.

Książka – dzieło Habilitanta jest przygotowana niezwykle starannie, z dbałością o detale, ryciny są czytelne a jakość druku bardzo dobra. W mojej ocenie zabrakło informacji co do możliwości (lub braku) rozróżnienia w materiałach kopalnych sarny europejskiej od syberyjskiej. Nie do końca kompletny jest obraz rekolonizacji Polski po LGM przez jelenia szlachetnego, gdyż Habilitant wspomina o kolonizacji z zachodu, gdy w innym miejscu wspomina o refugium Bałkańskim. Nie jest też dla mnie jasny klucz, jakiego użył habilitant ustalając kolejność wymieniania opisanych gatunków w książce – nie jest to jednak uwaga merytoryczna. Ww. uwagi nie umniejszają w żaden sposób roli i znaczenia osiągnięcia naukowego habilitanta oraz wartości merytorycznej dzieła.

Podsumowując, przedstawiona przez Habilitanta książka pt. „*Neogene and Quaternary Cervidae from Poland*”, stanowiąca podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego stanowi oryginalne osiągnięcie badawcze. Wnosi ono istotny wkład w dokładne poznanie i wyjaśnienie dynamiki i składu gatunkowego jeleniowatych Neogenu i Czwartorzędu Polski w kontekście zmian klimatycznych oraz ewolucji i sukcesji poszczególnych taksonów. W mojej opinii wskazane przez dr Krzysztofa Stefaniaka osiągnięcie naukowe w postaci jedno-autorskiej książki spełnia wymogi art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. (D. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.) i może być podstawą do nadania stopnia doktora habilitowanego nauk biologicznych w dyscyplinie biologia.

Ocena osiągnięć naukowo-badawczych

Dorobek naukowy Habilitanta stanowi łącznie 46 publikacji naukowych, autorskich lub współautorskich, w tym 28 występujących w bazie Web of Sciences, 18 rozdziałów w książkach i inne opracowania. Wkład pracy Habilitanta w powstanie artykułów wielo-autorskich jest zazwyczaj dobrze zaznaczony, świadczy o Jego doskonałych kompetencjach naukowych i znakomitej umiejętnościach pracy zespołowej. Nie umniejszając Jego wkładu w prace wielo-autorskie, uważam jednak, że sytuacje, gdy Habilitant jest pierwszym czy ostatnim autorem mogłyby być nieco częstsze. Co więcej, pewien odsetek prac ma zadeklarowany wkład Habilitanta na około 5% , co należy uznać na wartość niezbyt dużą. W

przypadku monografii i rozdziałów w książkach (31 pozycji) aż w 15 z nich Habilitant jest pierwszym autorem, zatem Jego pozycja jest znacząca i nie budzi żadnych zastrzeżeń.

Przedłożony spis publikacji wskazuje na szerokie zainteresowania z paleozoologii, w szczególności dotyczą one jeleniowatych, choć są też znaczące doniesienia o niedźwiedziu jaskiniowym, czy neandertalczyku w Polsce i inne. Bardzo wartościowe i zasługujące na podkreślenie jest zaimplementowanie w badaniach z ostatnich kilku lat wyników z zakresy biologii molekularnej, przy współpracy m. in. z prof. Piotrem Węgleńskim z UW. Habilitant z dużym sukcesem współpracuje z naukowcami z zagranicy, co niejednokrotnie kończyło się opublikowaniem wspólnych, znaczących prac badawczych. Habilitant ma też dorobek nt. zjawisk krasowych, czy też klasycznej teriologii.

Sumaryczny IF prac opublikowanych przez dr Krzysztofa Stefaniaka i znajdujących się w bazie JCR wynosi 45,538 (974 pkt. MNiSW). Jest to wartość bardzo dobra jak na biologię, w tym reprezentowaną przez Habilitanta dziedzinę (paleozoologia). Oddźwięk naukowy tych prac oceniam jako wysoki (146 cytacji, indeks Hirscha 7). Habilitant był wykonawcą w sześciu krajowych grantach badawczych, trochę szkoda, że nie był On kierownikiem żadnego z nich. dr Krzysztof Stefaniak, jako główny wykonawca grantów posiada jednak doświadczenie w planowaniu badań i może się pochwalić aktywnym udziałem w pracach zespołów badawczych, w tym konsorcjów (np. CBFPE) i towarzystw naukowych (np. Stowarzyszenie Archeologii Środowiskowej SAS). Nie odnalazłem informacji o udziale Habilitanta w grantach międzynarodowych, choć zapewne brał w nich udział, gdyż ma udokumentowane wspólne publikacje z partnerami z zagranicy.

Wyniki przeprowadzonych badań dr Krzysztof Stefaniak prezentował na licznych konferencjach międzynarodowych: postery (21 razy) i referaty (1 wystąpienie, 31 razy jako współautor wystąpień). Był On także redaktorem tomów pokonferencyjnych (4 razy) i brał udział w komitetach organizacyjnych konferencji i sympozjów międzynarodowych. Udział Habilitanta w krajowych konferencjach naukowych jest także dobrze widoczny. Jego osiągnięcia naukowe były wielokrotnie doceniane przez Władze macierzystej Uczelni.

Podsumowując, przedstawiony dorobek naukowy dr Krzysztofa Stefaniaka wskazuje na jego bardzo dużą i dosyć zróżnicowaną aktywność naukową. Uwzględniając wszystkie kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych przedstawione w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku wyniki i efekty działalności naukowo-badawczej Habilitanta oceniam pozytywnie i uważam, że są one wystarczające do uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej

Dr Krzysztof Stefaniak od roku akademickiego 2001/2002 prowadzi szereg różnorodnych zajęć dydaktycznych, takich jak m.in. Archeozoologia, pracownia magisterska, pracownia specjalistyczna, Paleozoologia z elementami ewolucjonizmu, Epoka czwartorzędu, postępy w biologii, zajęcia terenowe, Podstawy zoologii kręgowców i inne. Forma prowadzonych zajęć to ćwiczenia, zajęcia terenowe i konwersatoria oraz wykłady. Na uznanie zasługuje też samodzielne przygotowanie i prowadzenie zajęć (*Quaternary Ecology*) dla cudzoziemców w ramach programu Erasmus. W poszczególnych latach dr Krzysztof Stefaniak realizował zazwyczaj pełne pensum dydaktyczne, a niejednokrotnie je przekraczał. Habilitant jest w chwili obecnej zaangażowany w kształcenie doktoranta jako promotor pomocniczy w macierzystej jednostce. Brał On także udział w pracach wykopaliskowych (i niekiedy kierował nimi) oraz był/jest opiekunem dwóch studenckich kół, naukowych (Paleobiologów: 2006-2011, 2015-chwila obecna, Teriologów: 2002-2005).

Na dorobek popularyzatorski Habilitanta składają się 4 pozycje, w tym jeden przewodnik po wystawie i recenzja książki. Nie posiada On w swoim dorobku osiągnięć naukowych o charakterze ekspertyz. dr Krzysztof Stefaniak wykonywał recenzje maszynopisów prac złożonych do redakcji 7 czasopism, w tym *Quaternary International*, *IBIS*, *Zoo J Linn Soc.* i inne, jest zatem uznanym ekspertem w swojej dziedzinie.

Elementem działalności dr Krzysztofa Stefaniaka jest także współpraca międzynarodowa. Habilitant wyjeżdżał na Ukrainę, Białoruś i do Czech oraz uczestniczył w przygotowywaniu umów o współpracy naukowej. Brał On ponadto czynny udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych, w formie posterów, wystąpienia ustnego i udziału w ich organizacji.

Działania te w mojej opinii składają się na obraz aktywnego, pełnego pasji badawczej pracownika naukowego, umiającego współpracować z innymi naukowcami, także z zagranicy, czynnie uczestniczącego w gremiach naukowych, kształcącego jako promotor pomocniczy, doktoranta, dobrego dydaktyka, zaangażowanego w działalność organizacyjną macierzystej Uczelni oraz badacza potrafiącego popularyzować wiedzę naukową.

Wniosek końcowy

Oceniam pozytywnie całokształt osiągnięć naukowo-badawczych dr Krzysztofa Stefaniaka, w tym wskazane przez Habilitanta jedno-autorskie osiągnięcie naukowe w postaci książki pt. „*Neogene and Quaternary Cervidae from Poland*”. W mojej opinii osiągnięcie naukowe a

także pozostały dorobek publikacyjny stanowią istotny wkład Habilitanta w rozwój nauk biologicznych i spełniają wymogi stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego w Polsce. Umiejętność współpracy z wieloma naukowcami, w tym z zakresu biologii molekularnej, działalność dydaktyczna (również ze studentami anglojęzycznymi i doktorantami), popularyzatorska i organizacyjna jednoznacznie określają dr Krzysztofa Stefaniaka jako samodzielnego, dojrzałego naukowca, o dogłębnym, wynikającym z ogromnego doświadczenia spojrzeniu na badane obiekty. Popieram zatem wniosek dr Krzysztofa Stefaniaka o nadanie mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk biologicznych w dyscyplinie biologia.

